

УДК 330.4:215.2

А. С. Карнаушенко,
аспірант кафедри обліку і аудиту та фінансів,
ДВНЗ Херсонського державного аграрного університету, м. Херсон

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

A. Karnaushenko,
postgraduate DVNZ "KSAU", Kherson

WAYS TO IMPROVE THE DEVELOPMENT FINANCING INNOVATIVE OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті визначено причини, які стримують розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств та запропоновано можливі варіанти їх подолання такі, як зміцнення ролі держави у процесі фінансування, формування ефективного страхового захисту учасників інноваційної діяльності у сільському господарстві, виявлення альтернативних джерел фінансування інноваційної діяльності.

The article describes the reasons that hinder the rapid development of innovation financing agricultural enterprise and options to overcome them, such as strengthening the state's role in funding, forming an effective insurance coverage participants innovation in agriculture, identify alternative sources of funding innovation.

Ключові слова: фінансування, інноваційна діяльність, державне регулювання, національна економіка, інвестиційні банки.

Key words: financing, innovation, government regulation, national economy, investment banks.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Стрімкий розвиток світової економіки вимагає від економічної системи нашої країни приймати активну участь на шляху до формування інноваційної моделі розвитку аграрного сектору, яка підтримує економічну силу держави та її перспективи на світовому ринку. В сучасних умовах інноваційна діяльність є одним із найважливіших факторів економічного розвитку, а освоєння інновацій є головною умовою забезпечення конкурентоспроможності економіки. Саме інноваційна діяльність стимулює сільськогосподарські підприємства до модернізації виробництва, зміцнення конкурентоздатності власної продукції, розширення товарного асортименту та покращує адаптивність господарюючих суб'єктів до міжнародних вимог. Незважаючи на велику кількість переваг як для національної економіки, так і для підприємства, що отримується від ведення інноваційної діяльності, залишається багато чинників, які стри-

мують даний процес. Головними з яких є недостатній рівень фінансування, наявність неефективних інструментів, незадовільний рівень розвитку альтернативних джерел фінансування тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням покращення розвитку фінансування інноваційної діяльності займалось чимало видатних вчених таких, як О.І. Дацій, В.Л. Гесць, П.Т. Саблук, Н.М. Сіренко, Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк, І.В. Комарова, М.В. Тимоць, Н.О. Долгошея, Л.І. Федулова, Л.М. Гутко, І.М. Кобушко, Е.І. Гусейнова, О.М. Головінов, А.І. Ковтун, С.В. Пономаренко, А.С. Аблов, В.С. Будкін, Л.П. Гальперіна та ін. Але варто зазначити, що не всі аспекти даної багатогранної проблеми знайшли своє кінцеве вирішення, тому тема статті є актуальною та заслуговує на подальше вивчення.

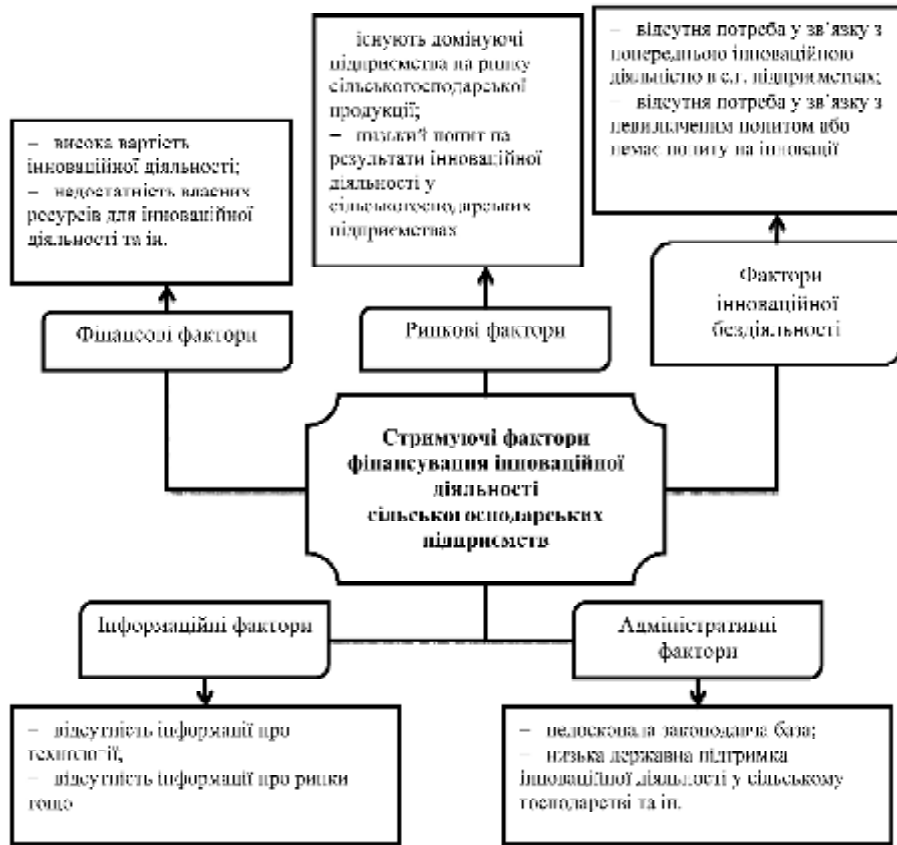

Рис. 1. Фактори, які перешкоджають фінансуванню інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств Херсонської області

Згруповано автором за даними анкетування.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті виявити та обґрунтувати шляхи покращення розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сьогодні в умовах євроінтеграційних процесів, ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств здійснюється на засадах інноваційного вектору розвитку, формування якого потребує значних фінансових ресурсів. Вітчизняними науковцями визначено, що головною перешкодою для реалізації політики інвестиційно-інноваційної моделі розвитку аграрного сектора економіки є загострення проблеми фінансування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання галузі, що поглибленні нестабільністю національної економіки та світовими кризовими коливаннями [1; 2; 3].

Аналіз фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств виявив низьку ефективність існуючої системи, на яку впливають різні фінансові, ринкові, інформаційні, адміністративні фактори та фактори інноваційної бездіяльності (рис. 1). Тому для подолання існуючих проблем необхідно розробити комплекс заходів, метою яких є зміцнення ролі держави у процесі фінансування, формування ефективного страхового захисту учасників інноваційної діяльності у сільському господарстві, виявлення альтернативних джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

На шляху до розробки ефективних напрямів фінансування інноваційної діяльності варто перш за все звернути увагу на особливості взаємовідносин науки та суб'єктів господарювання аграрного сектору. Діяльність НДІ часто завершується нереалізованістю багатьох новацій, оскільки вони нездатні вирішити питання їх комерціалізації й практичної реалізації. Наприклад, окремі НДІ Херсонської області мають досвідні підприємства, на базі яких випробовують результати своєї наукової праці, тоді як запустити новацію "на потік" не спроможні. Низький відсоток інноваційно-активних підприємств (13%) свідчить про те, що сільське господарство Херсонської області ставить за мету максимізацію прибутку за мінімуму витрат, що не корелюється з інноваційним вектором розвитку аграрного ринку. Крім того, випробування нової технології виробництва або модернізація товарного асортименту є ризиковим для суб'єктів господарювання, тому що результат роботи не відомий на 100%. Таким чином, виникає патологічне замкнене коло, коли НДІ працюють над створенням новацій, а для сільськогосподарських підприємств вони не потрібні. Для вирішення окресленої проблеми на наш думку необхідно налагодити тісний кореляційний зв'язок НДІ та сільськогосподарських підприємств, що підвищить якість фінансування їх інноваційної діяльності.

Серед власних джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств вагому роль відіграють позикові ресурси, а саме: кредитуван-

ня комерційними банками, частка яких у структурі джерел становить 17,2% [4; 5]. На жаль, сільськогосподарські підприємства за об'єктивними та суб'єктивними причинами мають низький рівень ефективності співробітництва із суб'єктами банківського сектора України. При кризових станах економіки саме суб'єктам господарювання аграрного сектора економіки відмовляють у отриманні кредитних ресурсів, а відсоткові ставки, які в національній валюті становлять 16,9—21% [4; 6], є недоступними для малих та середніх підприємств, які становлять основу сільського господарства країни. Також перешкодами в ефективній співпраці сільськогосподарських підприємств та банківських установ є відсутність заставного майна, низький рівень рентабельності виробництва (середній рівень у 2010—2012 рр. становив 19,9% [4]), негативна кредитна історія, неможливість погашення першого внеску, а також особливості аграрного виробництва серед яких сезонність, залежність від природно-кліматичних умов, висока ризикованість діяльності, часова невідповідність збору врожаю та його реалізації тощо.

Оскільки питання банківського кредитування інноваційної діяльності є досить актуальним, провідні науковці, серед яких Дацій О.І., Саблук П.Т., Антонюк Л.Л., Поручник А.М., Савчук В.С., Зінько Н.Я., Стецюра Л.А. [8] та інші, приділяють значну увагу його вирішенню. Наприклад, за допомогою реалізації національного проекту створення ринку землі. Варто зауважити, що оскільки рівень економічного розвитку країни є досить низьким, не стабільним та мало адаптивним, суб'єкти ринку землі в Україні можуть стати елементами шахрайських та корупційних схем, що направлені на незаконне заволодіння нею, в результаті чого сільськогосподарське підприємство ризикує залишитись без основного виробничого ресурсу, що в свою чергу робить неможливим будь-яку господарську діяльність. Тому використання землі сільськогосподарського призначення як предмета банківської застави в Україні ми вважаємо не ефективним.

На сьогодні залишається низькою взаємодія комерційних банків з малими сільськогосподарськими підприємствами та фермерськими господарствами, для яких умови кредитування є неприйнятними. Звернемо увагу, що для даної категорії господарств обмежені також такі альтернативні джерела фінансування інноваційної діяльності, як іноземне інвестування, лізинг, залучення інвестицій приватного сектору й домогосподарств. Тому вважаємо, що пріоритетним напрямом розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств України є створення аграрного інноваційного банку як фінансового посередника, метою якого повинно бути: акумуляція фінансових ресурсів для капіталізації інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств; розподіл фінансових ресурсів на реалізацію інноваційних проектів. Створення даного посередника забезпечить: формування інформаційного фонду сільськогосподарських інновацій, в якому будуть акумульовані підприємства, які впроваджують інноваційну діяльність та результати реалізації тих чи інших інновацій на підприємстві, проблемні питання інноваційної діяльності та шляхи їх подолання, а також статистичний

облік інноваційної діяльності у сільському господарстві.

Зважаючи, що розвиток економічного потенціалу сільського господарства України, частиною якого є інноваційна діяльність суб'єктів господарювання, знаходиться у площині загальнодержавних інтересів, вважаємо необхідним створення інвестиційного аграрного інноваційного банку (АІБ) зі спільною формою власності покласти на державу в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України, провідні сільськогосподарські підприємства (у тому числі агрохолдинги), комерційні банки, а також інститути спільного фінансування (ІСІ), якими є венчурні фонди. Головними напрямками роботи АІБ повинні бути: фінансова підтримка інноваційно-активних підприємств; сприяння інноваційному розвитку сільськогосподарських підприємств; залучення фінансових ресурсів.

Найбільш перспективними завданнями у напрямі фінансової підтримки інноваційно-активних підприємств повинно бути:

- розрахунок оптимальної структури джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, який дозволить визначити доцільність використання різних фінансових ресурсів;

- сприяння страхуванню інноваційної діяльності. Варто зауважити, що відповідно до умов вітчизняного законодавства, підприємництво є діяльністю на власний ризик, тому застосовувати примусові заходи їх попередження є на нашу думку не вірним. Вважаємо, що страхування інноваційної діяльності повинно мати перш за все заохочувальний характер. У разі відмови від страхування інноваційної діяльності до сільськогосподарського підприємства, яке зазнало збитків від реалізації не застрахованого інноваційного проекту, застосовують штрафні санкції АІБ, а саме: обов'язкове страхування діяльності підприємства, підвищення відсоткових ставок на 1,5% за користування фінансовими ресурсами для реалізації наступних проектів, а також повернення вартості страхування у фонд АІБ. Застосування таких заходів сприятиме залученню інноваційно-активних сільськогосподарських підприємств до страхування діяльності, що дозволить знизити фінансові ризики. Враховуючи незадовільний стан агрострахування, вважаємо доцільним запровадити систему страхування фінансових результатів від інноваційної діяльності, що, по-перше, стимулюватиме впровадження інновацій, а, по-друге, знизить ризики її фінансування у сільському господарстві, що дозволить збільшити обсяги фінансового забезпечення інноваційної діяльності та залучить перспективні альтернативні джерела фінансування, які в свою чергу здатні знизити фінансове навантаження на суб'єктів господарської діяльності, зміцнивши рівень його фінансової стійкості та покращить ефективність аграрного сектору України;

- допомога у пошуку оптимальних джерел фінансування інноваційної діяльності в залежності від стадії реалізації інноваційного проекту, його спеціалізації, терміну окупності та форми власності;

- надання кредитних фінансових ресурсів за спрощеною схемою на вигідних умовах для всіх учасників.

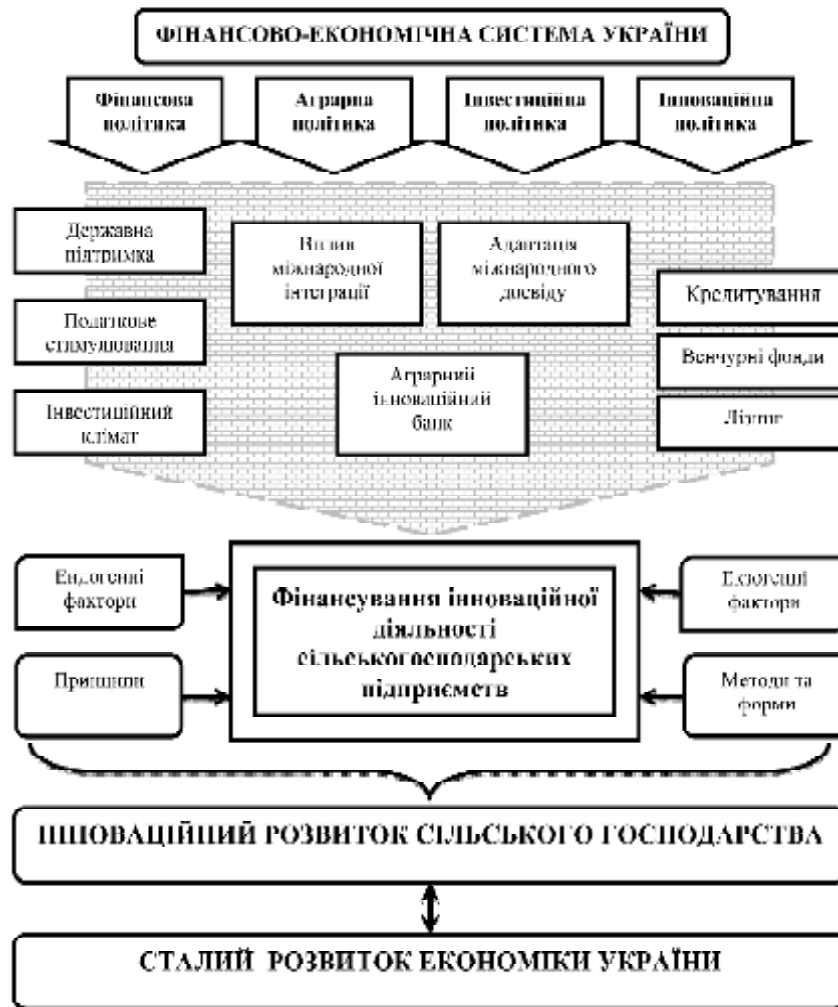

Рис. 2. Механізм активізації розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств

Розроблено автором.

Розрахунок платежів за позиковими фінансовими ресурсами повинен здійснюватися з врахуванням виробничого циклу сільськогосподарського підприємства, спеціалізації виробництва та фази реалізації інноваційного проекту і направлений на їх розподіл відповідно отримання прибутку;

— допомога у пошуку інвестиційних або інших альтернативних фінансових ресурсів, а також сприяння виходу інноваційно-активного підприємства на IPO.

Сприяння інноваційному розвитку сільськогосподарських підприємств повинно досягатися шляхом виконання наступних завдань:

1. Створення інформаційної бази аграрних інновацій. Варто зауважити, що діагностика сучасного стану фінансування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання дозволяє виявити тенденції й окреслити існуючі проблеми, що дозволяє визначити напрями їх подолання. Але відсутність повної інформації про практичну реалізацію інноваційної діяльності у сільському господарстві України значно перешкоджає покращенню стану її фінансування, що в свою чергу стримує процес комерціалізації інновацій та реалізації інноваційного вектора розвитку сільського господарства.

2. Створення інформаційної бази успішних інноваційно-активних підприємств. Для сприяння залучення сільськогосподарських підприємств до формування інформаційної бази про стан, тенденції, проблеми та результати інноваційної діяльності, пропонуємо збільшувати термін надання кредитних ресурсів продовжувати на строк від 0,6 р. до 1,5 р. у залежності від виду інноваційної діяльності, стадії реалізації інноваційного проекту й досвіду роботи сільськогосподарського підприємства.

3. Оцінка ризиків фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

У напрямі накопичення грошових коштів для фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, які акумулюватимуть державні фінансові ресурси, фінансові ресурси комерційних банків, лідируючих сільськогосподарських підприємств, приватного сектора, домогосподарств, а також приватні та іноземні інвестиції, необхідно реалізувати ключові завдання даного вектора, а саме:

— акумулювання фінансових ресурсів з різних джерел для фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Зважаючи на низький рівень платоспроможності державного бю-

джету, необхідно сприяти залученню додаткових фінансових ресурсів у АІБ для реалізації інноваційних проектів у сільськогосподарських підприємствах. Тому вважаємо за потрібне стимулювати залучення додаткових фінансових ресурсів від комерційних банків, лізингових та страхових компаній, ІСІ (венчурних фондів), приватних підприємств шляхом зменшення суми податку на прибуток на 25% у разі інвестування не менше 10% доходу зазначених підприємств у фонд АІБ. Для передових сільськогосподарських підприємств та агрохолдингів використовувати дану норму при інвестуванні 8% у фонд АІБ або не менше 20% доходу у фінансування інноваційної діяльності у власних підприємствах. Також з метою залучення іноземних фінансових ресурсів пропонуємо зменшити загальну суму оподатковуваних доходів підприємств-донорів на 20% за умови їх інвестування рівної суми у АІБ або фінансування інноваційної діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств на суму не менше 10% середньорічного неоподаткованого прибутку підприємств протягом 5 років;

— проведення маркетингової політики зі сприяння розповсюдженню інформації про сільськогосподарські інновації, направленої на організацію круглих столів, семінарів, конференцій із науковцями та підприємствами з метою покращення якості їх співпраці. Для сприяння згадженню попиту та пропозиції на ринку агроінновацій залучити досвід Німеччини в частині обміну кваліфікованими кадрами між НДУ та сільськогосподарськими підприємствами. А також обмін кадрами між починаючими інноваційно-активними підприємствами галузі з передовими агрохолдингами, тощо;

— сприяння залученню фінансових ресурсів домогосподарств. Вважаємо, що участь АІБ у фонді гарантування вкладів сприятиме покращенню залучення фінансових ресурсів домогосподарству фінансуванні інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Варто зауважити, що участь сільськогосподарських підприємств в АІБ забезпечує високий рівень довіри до господарюючих суб'єктів галузі перед партнерами, зокрема інвесторами, кредиторами, лізинговими компаніями тощо, оскільки створює умови прозорості усіх етапів інноваційної діяльності. Таким чином, саме АІБ виступатиме гарантом цільового використання фінансових ресурсів на підприємстві, контролюючи стан їх розпорядження, а також забезпечить реалізацію регіональних інноваційних проектів шляхом тісної кореляції їх учасників за допомогою залучення джерел фінансування, підприємств-партнерів, подолання бюрократичних перешкод тощо.

Разом з тим, в умовах активної ринкової трансформації важливого значення для фінансування інноваційної діяльності набуває фінансова стійкість суб'єктів господарювання, оскільки вона має пряму залежність із рентабельністю власного капіталу підприємства. Тому погоджуємося з думкою Долгошеї Н.О., яка акцентує увагу на необхідності покращення стану ринкового середовища підприємств аграрного сектору, стимулювання їх економічної активності, розвитку ресурсного потенціалу, подолання технологічної відста-

лості виробництва [9, с. 31]. Варто зауважити, що активізація ефективності інвестиційно-інноваційної моделі розвитку аграрного сектору можливий лише за умови якісної комплексної державної підтримки інноваційної політики.

Звернемо увагу, що аграрний сектор є економічною системою, яка не здатна до саморегулювання, відповідно саме державна координація механізму діяльності сільськогосподарських підприємств є необхідним елементом не лише його ефективного функціонування, а й важелем інноваційного розвитку, який не можливий за відсутності якісного фінансування. Державна підтримка повинна мати системний стратегічний ціленаправлений характер, а не мати вигляд поодиноких імпульсних надходжень, які здатні лише частково вирішити наслідки, спровоковані непрофесійним регулюванням аграрного ринку.

Варто звернути увагу, що іноземні інвестори є певним лакмусовим папером для вітчизняної економіки та його інноваційного потенціалу. Саме готовність міжнародних інвесторів приймати участь у фінансуванні інноваційної діяльності свідчить про перспективність даного проекту. Але в питанні залучення іноземних інвестицій є безліч проблем. Насамперед, сільськогосподарське підприємство у переважній більшості не може самостійно знайти іноземного інвестора. У свою чергу іноземні інвестори вважають не лише інноваційну діяльність в аграрному секторі великоризикованим об'єктом інвестицій, а й усю вітчизняну економіку. Також нестабільність законодавства та відверто руйнівні для інвестиційного клімату в країні законодавчі ініціативи знижують привабливість міжнародних партнерів.

Серед проблем фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств за рахунок іноземного фінансування варто виокремити також і офшорний статус їх переважної більшості [4], який пов'язаний в першу чергу з бажанням українських бізнесменів мінімізувати податкове навантаження, захистити й легалізувати власний капітал, що привносить великий збиток АПК та національній економіці. Дослідження даної проблеми та формування ефективного й дієвого механізму її подолання потребує масштабної незаангажованої й позбавленої лобістичних настроїв практиків та науковців усіх галузей, оскільки проблема є актуальною для всіх секторів національної економіки. Ми вважаємо, що питання залучення іноземного капіталу в процес фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств можна вирішити шляхом створення відповідного фінансового посередника, а саме АІБ, який виконуватиме регуляторну функцію і сприятиме пошуку інвесторів у галузь.

Фінансово-економічна система України, формуючи фінансову, аграрну, інвестиційну та інноваційну політику держави та визначаючи стратегічні вектори його розвитку, за сприяння державної підтримки, податкового стимулювання, інвестиційного клімату, страхування, впливу міжнародної інтеграції, адаптації міжнародного досвіду, кредитування, лізингу, венчурних фондів та АІБ забезпечує розвиток фінансування інноваційної діяльності. Тому механізм активізації

розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств (рис. 2) ґрунтується на їх ефективній взаємодії, на який впливають екзогенні та ендегенні фактори, методи, форми та принципи фінансування, врахування та дотримання яких створює передумови інноваційного розвитку сільського господарства і відповідно сталий розвиток економіки України.

Серед найбільш впливовіших ендегенних факторів, які створюють передумови розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств варто назвати розмір, форму власності, рівень фінансової стабільності та економічної безпеки підприємства, а також досвід комерціалізації інновацій і наявність власних інноваційних розробок. До екзогенних факторів варто віднести політико-економічний стан країни, стан аграрного сектора, розвиток фінансово-економічної системи, рівень інноваційного розвитку сільського господарства, зовнішньоекономічну політику країни тощо.

ВИСНОВКИ ТА ПОДАЛЬШІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Отже, виходячи із вище наведеного слідує, що пріоритетними напрямками розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є: створення аграрного інноваційного банку, підвищення рівня фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, використання альтернативних джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, зміцнення державної підтримки фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, зміцнення страхового захисту інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, запровадження моделі активізації та врахування механізму впливу міжнародної інтеграції на розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Подальші дослідження повинні бути спрямовані у таких напрямках, як розробка механізму впровадження моделі розвитку фінансування інноваційної діяльності у практичну діяльність сільськогосподарських підприємств, перспективи запровадження та забезпечення ефективності діяльності АІБ.

Література:

1. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України / Геєць В.М., Семиноженко В.П. — Харків: Константа, 2006. — 272 с.
2. Харів П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. — Тернопіль: "Економічна думка", 2003. — 326 с.
3. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України: монографія. — К.: ННЦ ІАЕ, 2004. — 428 с.
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики і продовольства України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua>

6. Офіційний сайт Головного управління статистики у Херсонській області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/>

7. Сирцева С.В. Інноваційний потенціал як складова економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства / С.В. Сирцева // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 2008. — № 4 (47). — С. 115—121.

8. Стецюра Л.А. Державне регулювання банківської діяльності у сфері інноваційно-інвестиційного кредитування [Електронний ресурс] / Л.А. Стецюра // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. — 2013. — № 1. — С. 136—140. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VUbsNbU_2013_1_27.pdf

9. Долгошея Н.О. Значення фінансової стійкості аграрних підприємств для здійснення інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / Н.О. Долгошея // Економічний часопис — XXI. — 2013. — № 1—2 (1). — С. 30—33. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_1-2\(1\)_11.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_1-2(1)_11.pdf)

References:

1. Heiets', V.M. and Semynozhenko, V.P. (2006), *Innovatsijni perspektyvy Ukrainy [Innovative perspectives of Ukraine]*, Konstanta, Kharkiv, Ukraine.
2. Khariv, P.S. (2003), *Innovatsijna diial'nist' pidpryemstva ta ekonomichna otsinka innovatsijnykh protsesiv [Innovation activities of enterprises and economic evaluation of innovative processes]*, Ekonomichna dumka, Ternopil', Ukraine.
3. Datsij, O.I. (2004), *Rozvytok innovatsijnoi diial'nosti v ahropromyslovomu vyrobnytstvi Ukrainy [Development of innovative activity in the agricultural production of Ukraine]*, NNTs IAE, Kyiv, Ukraine.
4. State Statistics Committee of Ukraine (2014), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 06.08.2014).
5. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2014), available at: <http://minagro.gov.ua> (Accessed 06.08.2014)
6. Main Department of Statistics in Kherson region (2014), available at: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 06.08.2014).
7. Syrtseva, S.V. (2008), "Innovative potential as part of the economic potential of agricultural enterprises", *Visnyk aharnoi nauky Prychornomor'ia* vol. 4 (47), pp. 115—121.
8. Stetsiura, L. A. (2013), "State regulation of banking activities in the field of innovation and investment loans", *Visnyk Universytetu bankivs'koi spravy Natsional'noho banku Ukrainy [Online]*, vol. 1 available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VUbsNbU_2013_1_27.pdf (Accessed 06.08.2014)
9. Dolhosheia, N. O. (2013), "The importance of financial sustainability of agricultural enterprises for innovative activity", *Ekonomichnyj chasopys-XXI*, [Online], vol. 1—2, available at: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_1-2\(1\)_11.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_1-2(1)_11.pdf) (Accessed 06.08.2014).

Стаття надійшла до редакції 12.08.2014 р.